

HONG SANG-SOO MINIMALISTA FILMMÁGIÁJA

Egyszerűen nagyszerű

VINCZE TERÉZ

HONG EGYSZERŰ, INTIM TÖRTÉNETEKET MESÉL, AZ ELBESZÉLÉS SZOKATLAN MÓDJÁVAL MÉGIS ZAVARBA EJTİ NÉZŐIT.

Az utóbbi években a dél-koreai filmek és sorozatok hangos sikereivel van tele a média. A kommersz siker mögött azonban az igényes filmkészítés is tovább virágzik a félszigeten. Bár a pandémia idején elvesztették a korábban súlyos *metoo*-botrányba keveredett nemzetközi sztárrendező-jüket, Kim Ki-duk-ot, a másik művészfilmes világsztárjuk tovább erősíti pozícióját a legfontosabb nemzetközi filmfesztiválok programjában.

Hong Sang-soo a 2023. évi Cannes-i Filmfesztivál Rendezők Kéthete nevű szekciójában mutatja be szám szerint harmincadik nagyjátékfilmjét. Az 1996-ban debütáló, rendkívül termékeny szerző emellett a 2023-as Berlini Fesztiválon is szerepelt (húszkilencedik filmjével). Ez a tempó nem szokatlan tőle, az utóbbi időben évente legalább két filmet készít, de volt olyan is, amikor három készült egy évben (2017). Így az is elő szokott fordulni, hogy egy évben több nagyszabású nemzetközi fesztivál programjába is odaér: 2017-ben és 2021-ben is megismételte például a berlini és Cannes-i dupla szereplést egy-egy új produkcióval.

A rendkívüli tempót az teszi lehetővé, hogy saját gyártásban, nagyon gyorsan-olcsón készít filmeket. Két hét alatt forgat, egy nap alatt összeállítja a cselekmény sorrendjét követve rögzített epizódokat – saját bevallása szerint az ötlettől a végső produkcióig másfél hónapra van szüksége egy film kivitelezéséhez. Tulajdonképpen mesteri szintre fejlesztette az Alexandre Astruc 1948-as esszéjében megfogalmazott kamera töltőtoll eszméjét: a könnyen, gyorsan alkalmazható digitális technika segítségével szinte való-

ban az írás könnyedségét idézve alkot, a gondolat és annak műalkotásásként való formát öltése között minimálisra csökkentve az időt.

Ebből nyilvánvaló lehet, hogy a főszereplő filmjeit uraló technológiafüggőség, a látványfokozás bővölete hidegen hagyja Hong-ot – egyszerű, intim sztorikat mesél, kevés, eleve létező helyszínen, kis létszámú szereplőgárdával, állandóan visszatérő színészekkel. A filmek izgalmát a zavarba ejtő szerkezet, a film elbeszélő lehetőségeivel való játék, a minimalista forma fokozásából adódó feszültségek szolgáltatják – ha röviden kéne összegezni, hogy mi jellemzi Hong munkáit, az „egyszerű, de nagyszerű” kifejezést választanám.

A Cinema Niche gondozásában bemutatásra kerülő két film (*The Day He Arrives*, 2011; *The Woman Who Ran*, 2020) – elég jó betekintést nyújt a harminc filmből álló, nagyon szisztematikusan építkező, erőteljes kézzjegyeket mutató, vérbeli szerzői hálózatot szövőgető életműbe.

A *The Day He Arrives* már az életmű azon szakaszának példája, amikor Hong áttért a digitális technikára (2008-tól, nyolcadik filmjétől dolgozik digitális nyersanyagra, a forgatás megkezdése előtt alaposan kidolgozott forgatókönyv nélkül), és javában benne járunk abban a szakaszban is, amikor a főhősök döntő részben mindig filmrendezők, és a darabok rendre könnyen olvashatók a szerzői szerepre vonatkozó önreflexióként is. E szakasz 2005-ben, a hatodik filmben vette kezdetét, amely a találó, *A mozi meséje* (*Tale of Cinema*) címre hallgatott és egy „film a filmben” típusú, önreflexív szerkezetre épült. Ekkor kezdődött a két, azóta is állandóan ismétlődő formai

kézzegy alkalmazása: a narrátorhang, valamint a – sokszor indokolatlanul és groteszk módon alkalmazott – látványos zoomolás. E formai elemeket a *The Day He Arrives*-ban is megtaláljuk. A fekete-fehérben komponálás is visszatérő eleme Hong filmjeinek. A fekete-fehér kép iránti nosztalgia egyébként a kortárs dél-koreai filmtől általában sem idegen – Bong Joon-ho az Oscar-díjas *Élősködők* fekete-fehér verzióját is elkészítette, és történelmi kosztümös filmet is láttunk mostanában fekete-fehérben (*The Book of Fish*, Lee Joon-ik, 2021).

Ezen túl e korábbi film képviseli a Cinema Niche programjában a rendező jellegzetes, rajongói által oly nagyra becsült elbeszélésmódját, amelyben – minden felszíni egyszerűség ellenére – zavarba ejtően, egyszerre logikusnak és realisztikusnak, ugyanakkor lehetetlennek tűnő módon követik egymást az események, és bizonytalan körvonalúak a karakterek is. Kritikusai e technikát szokták a nézők perceptuális továbbképzéseinek értékelni, ugyanis az alkalmazott eljárások éppen a filmi elbeszélés legalapvetőbb konvencióit kezdik ki és ezáltal az automatikus, szokásos figyelem rutinjainak kijátszásával keltenek érdeklődést – már persze azokban, akik a sztori mellett szívesen elmélkednek a film működésének mechanizmusairól egy olyan film apropóján, amelyben a megszokott fogaskerek nem a szokásos módon zakatolnak. Mert mik is a filmi elbeszélés legalapvetőbb összetevői: az ok-okozati összefüggések, amelyek az eseményeket összefűzik, s aminek legfőbb ágensei a karakterek.

A *The Day He Arrives* tankönyvi példája annak, hogyan bizonytalanítja el Hong éppen e legfontosabb alapelemek működését a látszólag egyszerű történetben. Habár a film koreai címe a történet helyszínére utal (szó szerinti fordításban az eredeti cím: „Bukcson irányába” – Bukcson Szöul egy jellegzetes negyede, ahol a film valóban játszódik), az angol cím pedig az időre vonatkozik – a cím mindkét esetben igen találó. Egy filmrajongónak az efféle, helyre és időre utaló címről hamar eszébe juthat a klasszikus példa: *Tavalý Marienbadban* – a film, melyben éppen csak a hely és az idő van tökéletesen elbizonytalanítva – eldönthetetlen, hogy pontosan mi, mikor és hol is történik. E

hagyomány minimalista örököse Hong. Filmjében az egyetlen biztos pontnak a hely látszik (e stabil pontra utal az eredeti koreai cím): mindig ugyanazon a környéken vagyunk, ugyanarra a helyre térnek vissza a szereplők. Az idő viszont kizökkenni látszik. A főhős, egy – valószínűleg kevésbé sikeres – rendező, aki felhagyott a filmkészítéssel és vidéken tanít, s most – amint az többször elhangzik – néhány napra Szöulba érkezett, hogy egy barátjával találkozzon. A film azonban teljességgel elbizonytalanítja nézőjét, hogy az egymást követő események időben miként viszonyulnak egymáshoz: ugyanazon esemény variált megisméltéseiről, vagy hasonló események egymást követő soráról van-e szó. Mindkét lehetőség mellett felsorakoztathatók érvek – az angol nyelvű cím minden esetre azt sugallja, hogy sohasem jutunk át a hős érkezése utáni napra, amit látunk, csak variációk sora a megérkezése napján történetekre. Az eseménysor háromszor ismétlődik (mint minden rendes mesében, a hármas szimbolikus szám a koreai kultúrában is), s az első ciklusban a fikció terének és idejének kizökkedésére utaló jellegzetes pillanatnak is tanúi lehetünk: hősünk egy rövid időre a kamerába néz. Az ismétlődésekben azután vannak olyan összetevők, amelyek az idő lineáris előrehaladására utalnak, s mindig akadnak olyan jelzések is, melyek az egyes ciklusokat egymást kizáró

alternatíváknak tüntetik fel. Mindezt tovább bonyolítja az elbeszélés másik alappilléreinek, a szereplők identitásának elbizonytalanítása: bizonyos szereplők kísértetiesen hasonlítanak egymásra (és ugyanaz a színész játssza őket). A kauzalitás, a tér-idő, valamint a szereplők kilétének elbizonytalanítása együttesen különösen kísérteties hatást kelt. Ez Hong egyszerű, de egyszerű technikájának lényege: ha az elbeszélés alappilléreit bizonytalanítod el, még a legegyszerűbb sztori is furcsa mágiával telítődhet.

Természetesen e „trükközés” nem öncélú. A forma kifejezi, kommentálja a lényegüket tekintve nagyon is átélhető, alapvető emberi helyzeteket, válságokat, melyekről e filmek végső soron beszélnek. Még az is elmondható, hogy habár Hong filmjeinek nagyjából felében (férfi) rendező a főhős, a legtöbb esetben mégsem elsősorban művészi válság áll a történetek centrumában. Sokkal fontosabbak a romantikus kapcsolatok lehetetlenségére, az érzelmi élet abszurditásaira, az általában vett szakmai kudarc megélésére és feldolgozására vonatkozó történetek. Nagyon is személyesek és humanisták e történetek, a formai csavarok pontosan a hétköznapi érzések és válságok bonyolultságát rajzolják ki a furán összemixelt cselekményszálak és a szurrealisztikusan összezavart szereplői identitások segítségével.

„Ugyanarra a helyre térnek vissza”

(Hong Sang-soo: *The Woman Who Ran* – Kim Min-hee)

A program másik darabja, a *The Woman Who Ran* (eredeti címének pontosabb fordítása lenne a menekülő vagy szökevény nő) azt a típust képviseli az életműből, amely miközben az edzett Hong-rajongót folyamatosan ugrásra készen tartja, hogy mikor jön egy szürreális időcsavar, végül semmi ilyet nem tesz. Habár a múlt jelentésteli kísértetként felbukkan a végén, valójában a cselekmény békés, lineáris rendben halad. Amiben mégis nagyon hasonlít az előző filmre, hogy itt is három epizód van, melyeket egy – ezúttal női – főhős köt össze, akit három epizódon, három további nővel való találkozáson keresztül ismerünk meg. Nyilván nem véletlen, hogy a Dél-Koreában is nagy hullámokat vető *metoo*-időszakot követően készült ez a munka női sorsokról, női menekülésekről rosszul sikerült kapcsolatokról, kapcsolatok elől.

A főszerepet Hong legutóbbi korszakának női vezéralakja, a rendező műzsája, Kim Min-hee játssza. A közösen forgatott *Right Now, Wrong Then* (2015) című filmet követően, 2017-ben került nyilvánosságra a rendező és a színésznő házasságtörő kapcsolata. Kim, akinek Park Chan-wook *A szobalány* című filmjében nyújtott alakítása nyomán éppen szárnyalni kezdett volna a karrierje, a kapcsolat miatt parkoló pályára került a koreai filmiparban, s azóta kizárólag Hong filmjeiben szerepel. A Koreában azóta is csak „házasságtörő párként” emlegetett és határozottan mellőzött duó külföldön annál aktívabb: szinte minden jelentősebb nemzetközi filmfesztiválon új filmmel vannak jelen – a legutóbbi, Cannes-ban debütáló Hong-filmben is Kim Min-hee szerepel.

THE DAY HE ARRIVES (Bukchon Banghyang) – dél-koreai, 2011. Rendezte és írta: **Hong Sang-soo**. Kép: **Kim Hyunk-koo**. Zene: **Jeong Yong-jin**. Szereplők: **Yoo Jun-sang** (Seong-jun), **Kim Sang-joong** (Young-ho), **Song Seon-mi** (Bo-ram). Gyártó: **Jeonwonsa Films**. Forgalmazó: **Cinema Niche**. Feliratos. 77 perc.

THE WOMAN WHO RAN (Domangchin yeoja) – dél-koreai, 2020. Rendezte és írta: **Hong Sang-soo**. Kép: **Kim Su-min**. Zene: **Hong Sang-soo**. Szereplők: **Kim Min-hee** (Gam-hee), **Seo Young-hwa** (Young-soon), **Song Seon-mi** (Su-yong). Gyártó: **Jeonwonsa Films**. Forgalmazó: **Cinema Niche**. Feliratos. 77 perc.

